

Ilona ŻEBER – DZIKOWSKA
Elżbieta BUHCIC
IB AŚ Kielce

Różnorodność działań podejmowanych w Kielcach na rzecz zrównoważonego rozwoju

Wstęp

*Mamy tylko jedną ziemię, a jej przyszłość
zależy od każdego na pozór niewielkiego,
ludzkiego działania, zależy od każdego z nas*

F. Plit

Podejmowane inicjatywy na rzecz środowiska przyrodniczego powinny uwzględniać nie tylko reorganizację programu nauczania lecz także realizację prezentacji o treściach ekologicznych i sozologicznych w ramach oferty programowej środków przekazu oraz instytucji ekologicznych, kultury i wypoczynku. Skuteczne wprowadzanie tej polityki wymaga jak najszerszego udziału wszystkich zainteresowanych podmiotów, które oddziałują w sposób pośredni lub bezpośredni na mieszkańców społeczności lokalnej.

Głównymi celami tej edukacji opracowanymi na podstawie analizy informacji zamieszczonych na stronie internetowej Urzędu Miasta Kielce, są:

- kształtowanie świadomości i budzenie zainteresowania uczniów kwestiami ekologicznymi,
- umożliwienie każdemu uczniowi zdobywanie wiadomości i umiejętności niezbędnych do poprawy stanu środowiska przyrodniczego,
- tworzenie nowych wzorców zachowań, kształtowanie postaw, przekonań, uwzględniających troskę o jakość środowiska,
- zapewnienie dostępu uczniom do informacji na temat działań na rzecz ochrony środowiska, jakie sami są w stanie podejmować,
- wprowadzenie elementów edukacji ekologicznej i sozologicznej do wszystkich sfer życia ucznia,
- podniesienie świadomości uczniów, polegające na wykształceniu trwałego nawyku dbałości o stan środowiska i oszczędnego korzystania z jego zasobów,

- stworzenie powszechnego dostępu do informacji dotyczących problematyki ochrony środowiska.

W podstawach programowych kształcenia ogólnego problematyka ekologiczna w różnym zakresie pojawia się w wielu przedmiotach, ścieżkach edukacyjnych, programach dydaktyczno – wychowawczych szkół, zarówno w sformułowanych tam celach edukacyjnych, jak i zadaniach szkoły, treściach kształcenia i oczekiwanych osiągnięciach uczniów.

Głównymi celami, które powinny być osiągnięte na różnych etapach kształcenia, są:

- kształtowanie człowieka świadomego swej jedności ze środowiskiem przyrodniczym i społeczno – kulturowym,
- rozwijanie umiejętności obserwowania środowiska oraz gromadzenie o nim informacji,
- poznanie praw i współzależności rządzących przyrodą, a także zachodzących pomiędzy przyrodą a człowiekiem,
- kształtowanie umiejętności rozwiązywania problemów zgodnie z posiadaną wiedzą i przyswojonym systemem wartości,
- pobudzenie wrażliwości na piękno przyrody i ład przestrzenny,
- kształtowanie postaw szacunku dla życia i zdrowia, zarówno własnego jak i wszystkich innych istot,
- prowadzenie aktywnych form edukacji w terenie, np. „zielone szkoły”, zajęcia w terenie, wycieczki przyrodnicze.

Realizacja wyżej wymienionych celów szkoły została uwzględniona w Świętokrzyskim Programie Edukacji Ekologicznej, który to obejmuje edukację ekologiczną i sozologiczną na różnych poziomach kształcenia, od nauczania początkowego po młodzież szkół ponad gimnazjalnych.

Program tej edukacji w szkołach, wdrażany jest poprzez:

- działalność szkolnych kół ekologicznych,
- programy szkolno – ekologiczne oraz warsztaty chemiczne i biologiczne dla młodzieży szkół średnich,
- tworzenie kącików koedukacyjnych w szkołach podstawowych,
- „Zielone szkoły”
- realizację programu selektywnej zbiórki odpadów,
- konkursy, olimpiady, cykliczne imprezy o tematyce ekologicznej,
- obchody Dni Ziemi, Dnia Ochrony Środowiska, Sprzątanie Świata.

Skoncentrowanie tych działań zapewniło przeprowadzenie różnego typu przedsięwzięć takich jak: zajęcia terenowe, konkursy, happeningi, olimpiady, organizowane przez Urząd Miasta Kielce, szkoły oraz różne organizacje. W dniu 17 stycznia 2001 r. organizacje pozarządowe zawarły porozumienie z Miastem Kielce w sprawie wspólnej realizacji edukacji ekologicznej. Sygnatariusze porozumienia - organizacje społeczne zobowiązały się między innymi do:

- Liga Ochrony Przyrody:
 - organizacji konkursów o tematyce przyrodniczej i środowiskowej,
 - popularyzowania wiedzy ekologicznej,
 - organizowania rajdów i wycieczek przyrodniczych do gospodarstw ekologicznych,
 - prelekcji i odczytów w szkołach,
 - konkursów: wiedzy, plastycznych, muzycznych i literackich, o charakterze zorganizowanych akcji, informatycznych poświęconych prezentacji walorów przyrodniczo – krajobrazowych regionu świętokrzyskiego.
- Jedną z wielu form pomocy nauczycielom jest również wydawanie i rozprowadzanie materiałów informacyjno – szkoleniowych np.:
 - Rezerwaty i pomniki przyrody woj. Świętokrzyskiego,
 - Plakat „Ziemia Planeta na której żyjemy”,
 - Zakładki z serii „Rośliny chronione woj. Świętokrzyskiego,
 - Plakat „Mieszkańcy naszych lasów”,
 - Kalendarz ścienny o tematyce ekologicznej,
 - Fenologiczny kalendarz przyrodniczy,
 - Folder „Pomniki przyrody – źródła” woj. Świętokrzyskiego,
 - Czasopismo „Przyroda Polska”,
 - Miesięcznik „Aura”,
 - Miesięcznik „Ekoświat”,
 - Raport o stanie środowiska woj. Świętokrzyskiego.
- Polski Klub Ekologiczny:
 - prowadzenia interaktywnego nauczania ekologii i ochrony środowiska,
 - wdrażania programów edukacyjnych dla różnych grup wiekowych,
- Związek Harcerstwa Polskiego:
 - przygotowania i realizacji konkursów o tematyce środowiskowej,
 - czynnego udziału w działaniach organizowanych przez Miasto w ramach Obchodów „Dnia Ziemi”, Akcji „Sprzątanie Świata”
 - organizowania szkoleń harcerzy w zakresie ochrony przyrody i środowiska,
- Liga Ochrony Przyrody i Polski Klub Ekologiczny:
 - prowadzenia w Kielcach, punktu informacyjno – edukacyjnego: Świętokrzyskie Centrum Edukacji Ekologicznej
- Kieleckie Towarzystwo Naukowe, podjęło się:
 - prezentacji stanu środowiska przyrodniczego regionu Gór Świętokrzyskich w ramach Kieleckiego Festiwalu Nauki,
- Radomsko – Kieleckie Towarzystwo Przyrodnicze podjęło się,
 - organizowania konkursów, wycieczek dydaktycznych, prowadzenia prelekcji w szkołach oraz udział w audycjach radiowych

— współredagowaniu folderów, informatorów i różnego typu wydawnictw związanych z przyrodą miasta Kielc i jej ochroną.

Wszystkie te jednostki współpracują z organizacjami i instytucjami zajmującymi się edukacją ekologiczną oraz administracją rządową i samorządową tj.:

- Wydziałem Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego,
- Departamentem Infrastruktury i Ochrony Środowiska Urzędu Marszałkowskiego,
- Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody,
- Dyrekcją Świętokrzyskiego Parku Narodowego,
- Dyrekcją Parków Krajobrazowych,
- Kuratorium Oświaty.

Są to oczywiście tylko niektóre z wielu propozycji przedstawionych na stronie internetowej Urzędu Miasta Kielce przez wyżej wymienione organizacje, oprócz nich istnieją też organizacje społeczne, pozarządowe zajmujące się statutowo tą edukacją. Świętokrzyskie Towarzystwo Nauk Geologicznych propaguje ideę ochrony środowiska przez organizowanie w ciągu roku dwóch ogólnopolskich giełd mineralogicznych oraz wycieczek o charakterze krajoznawczym. Poza tym ważną rolę w popularyzowaniu ochrony środowiska odgrywa Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze. Ponadto, już od wielu lat, niespełna co miesiąc, obchodzimy święta o charakterze ekologicznym, (czego dowodem jest zamieszczona pełna propozycja w „Kalendarium ekologicznym”), w czasie których uczniowie mają możliwość poświęcenia większej uwagi, niż na co dzień sprawom związanym z ekologią.

Problematyka edukacji ekologicznej, poruszana przez wiele organizacji, stwarza duże możliwości całej społeczności szkolnej, do wyzwolenia i utrwalenia wśród uczących się potrzeby podejmowania określonych działań na rzecz ochrony środowiska. Tylko razem można wiele zdziałać, przy kreatywności i chęci wszystkich stron do współdziałania.¹

Priorytetem stać się musi intensywna współpraca organizacji ekologicznych ze szkołami. Można stwierdzić, że obecny zakres ich działania na rzecz edukacji środowiskowej jest zadowalający, czego przykładami są liczne festyny, konkursy wiedzy i działalność wydawnicza, jednakże trafia ona do zbyt nadal wąskiego grona uczniów.

Ważną rolę w permanentnej edukacji dotyczącej ochrony środowiska, odgrywa wykorzystanie zasobów przyrody w mieście jako elementu dla podnoszenia i kształtowania poziomu świadomości ekologicznej uczniów. Na terenie miasta Kielce zachowało się wiele obszarów o cennych walorach przyrodniczych

¹ JAGODZIŃSKA M.v2006: *Lokalne instytucje wspomagające działania szkoły*. [w:] *Edukacja środowiskowa dla społeczności lokalnej*. Red. D. Cichy. Wydawnictwo Instytutu Technologii Eksploatacji-Państwowy Instytut Badawczy. Radom s. 72-73.

i kulturowych. Są wśród nich między innymi park krajobrazowy, rezerwaty przyrody, obszary chronionego krajobrazu, pomniki przyrody. Wyróżniają się one ogromnym bogactwem zasobów przyrodniczych oraz dysponują znacznym potencjałem organizacyjnym, który może i powinien stać się podstawą edukacji. Nauczanie – uczenie się treści z tego zakresu powinno być również rozwijane i prowadzone na terenie lasów, ogrodów pałacowych, parków miejskich i dworskich oraz innych tego typu obiektach.

Dla rozwoju tej działalności należy:

- prowadzić działania w zakresie edukacji na wszystkich obszarach cennych przyrodniczo, obejmując nimi również społeczności lokalne, nie zaś tylko młodzież w wieku szkolnym,
- oferować formy edukacji dostosowane do potrzeb i możliwości grup wiekowych,
- sukcesywnie rozszerzać działalność edukacyjną i informacyjno – wydawniczą.

Propozycje te są jak najbardziej uzasadnione, bo gdzieś indziej jak nie na terenie obiektów chronionego krajobrazu, zabytków czy też na przykładzie pomników przyrody można kształtować w młodym człowieku szacunek do środowiska i chęć do jego ochrony. Warto podkreślić, że formy edukacji w tym zakresie są niewyczerpane a sposoby ich wdrażania nie są trudne do zrealizowania. Głównym motorem napędzającym rozwój świadomości ekologicznej musi być więc szkoła, instytucja, która ma ogromny wpływ na ucznia.

Do zrealizowania tego postania potrzebna jest świadomość ekologiczna, a tę kształtuje w szkole nauczyciel. Prawidłowa postawa proekologiczna musi być kształtowana w ścisłej korelacji z otaczającym środowiskiem, najlepiej we współudziale z lokalną społecznością²²

Nie ma wątpliwości iż bez udziału nauczyciela, mającego jednak fundamentalny wpływ na świadomość ekologiczną młodego człowieka dążenie do zakorzenienia pozytywnych postaw ekologicznych jest utrudnione. Jednakże dążność do osiągnięcia tego celu przez samych uczniów powinna być jak najbardziej propagowana, nauczyciel ma za zadanie obudzić w dziecku chęć do samorealizacji w tym zakresie, pobudzić jego naturalną potrzebę ekoedukacji, co winno być priorytetem w obecnym procesie edukowania młodzieży.

Cichy D. (2001) twierdzi, że zadaniem szkół jest pomaganie uczniom w osiągnięciu poczucia odpowiedzialności za środowisko w skali globalnej i lokalnej.

²² GOLUCHOWSKA – KARPUS E., STERNICKA A. 2006: *Edukacja środowiskowa, jej wartość dydaktyczna i sposoby realizacji*. [w:] *Edukacja środowiskowa dla społeczności lokalnej*. Red. D. Cichy. Wydawnictwo Instytutu Technologii Eksploatacji -Państwowy Instytut Badawczy. Radom s.257-258.

Człowiek, w trakcie jego wychowania, powinien nabrać szacunku do środowiska, w którym żyje, nabyć motywację do jego ochrony.³

Koniecznym elementem edukacji jest odpowiednie przygotowanie uczniów do podejmowania racjonalnych działań służących ochronie przyrody, poprawie stanu środowiska, dostrzegania zagrożeń cywilizacyjnych oraz rozwiązywania problemów stwarzanych w środowisku przez człowieka.⁴

Organizowanie na terenie wszystkich szkół przedsięwzięć o charakterze proekologicznym jest działaniem niezwykle pożądanym, ale muszą one być różnorodne, prowadzone metodami niekonwencjonalnymi, najlepiej jeśli towarzyszy tym działaniom wsparcie lokalnej społeczności. Wiele form edukacji formalnej i nieformalnej może służyć społeczeństwu w przygotowaniu do aktywnego życia w zmieniających się warunkach, gdyż wiedza przyrodnicza jest podstawą zrównoważonego rozwoju społeczno gospodarczego.

Zakończenie

Edukacja ekologiczna na różnych etapach kształcenia powinna wykształcić u uczniów umiejętności dostrzegania oraz rozumienia obserwowanych zjawisk. Powinna umieć odnieść procesy globalne do środowiska lokalnego i obiektywnie określić swój udział w ich przebiegu.⁵

Współczesna szkoła to nie tylko miejsce nauczania, ale również wychowania. W pracy z dziećmi i młodzieżą można liczyć na ich zapał i zaangażowanie, które zostaną przeniesione na dom rodzinny. Jeśli dorośli zostaną zachęceni przez swoje dzieci do aktywnej działalności na rzecz środowiska lokalnego, a wzorce nabyte w szkole przeniesione do domu, to możemy mówić o sukcesie pedagogicznym.⁶

*Ziemi Kielecka, kocham cię szczerze,
że jest piękniejsza, temu nie wierzę.
Chcę, byś słynęła po wieczne czasy i świętokrzyskie twe piękne lasy.*

M. Cedro – Biskupowa

³ CICHY D. 2001: *Nauczyciel przyrodnik 2000 – plus wobec wyzwań współczesnej szkoły*. [w:] *Nauczyciel 2000 – plus. Modernizacja kształcenia nauczycieli przyrody, biologii i ochrony środowiska*. Instytut Badań Edukacyjnych. Warszawa s. 28.

⁴ CICHY D. 2002: *Ewaluacja zmian w edukacji środowiskowej wprowadzonych reformą szkolną*. [w:] Red. D. Cichy *Edukacja środowiskowa założenia i rzeczywistość po reformie szkolnej*. PAN. Warszawa s. 19.

⁵ ŻEBER – DZIKOWSKA I.: *W poszukiwaniu rozwiązań dydaktycznych w edukacji ekologicznej na drugim etapie kształcenia*. [w:] *Edukacja środowiskowa wzmocnieniem zrównoważonego rozwoju*. Praca zbiorowa pod red. D. Cichy. IBE, WSP ZNP, Warszawa 2005. str 184-191.

⁶ BUCHCIC E. 1998: *Świadomość ekologiczna dorosłych a uczestnictwo ich dzieci w zielonych szkołach*. [w] *Kształcenie ekologiczne dorosłych*. Cichy D. IBE Warszawa. s. 206.

LITERATURA

- BUCHCIC E. 1998: *Świadomość ekologiczna dorosłych a uczestnictwo ich dzieci w zielonych szkołach*. [w:] *Kształcenie ekologiczne dorosłych*. Red. D. Cichy Instytut Badań Edukacyjnych. Warszawa. s. 206
- CICHY D. 2001: *Nauczyciel przyrodnik 2000 – plus wobec wyzwań współczesnej szkoły*. [w:] *Nauczyciel 2000 – plus. Modernizacja kształcenia nauczycieli przyrody, biologii i ochrony środowiska*. Instytut Badań Edukacyjnych. Warszawa s. 28
- CICHY D. 2002: *Ewaluacja zmian w edukacji środowiskowej wprowadzonych reformą szkolną*. [w:] Red. D. Cichy *Edukacja środowiskowa założenia i rzeczywistość po reformie szkolnej*. PAN. Warszawa s. 19
- GOLUCHOWSKA – KARPUS E., STERNICKA A. 2006: *Edukacja środowiskowa, jej wartość dydaktyczna i sposoby realizacji*. [w:]. *Edukacja środowiskowa dla społeczności lokalnej*. Red. D. Cichy. Wydawnictwo Instytutu Technologii Eksploatacji -Państwowy Instytut Badawczy. Radom s.257-258
- JAGODZIŃSKA M. 2006: *Lokalne instytucje wspomagające działania szkoły*. [w:] *Edukacja środowiskowa dla społeczności lokalnej*. Red. D. Cichy. Wydawnictwo Instytutu Technologii Eksploatacji -Państwowy Instytut Badawczy. Radom s.72-73.
- Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Departament Ochrony Środowiska 2004: *Edukacja ekologiczna w Województwie Świętokrzyskim*. Wydawca Marszałek Województwa Świętokrzyskiego Kielce
- ŻEBER – DZIKOWSKA I.: *W poszukiwaniu rozwiązań dydaktycznych w edukacji ekologicznej na drugim etapie kształcenia*. [w:] *Edukacja środowiskowa wzmocnieniem zrównoważonego rozwoju*. Praca zbiorowa pod red. D. Cichy. IBE,WSP ZNP , Warszawa 2005.str 184-191

The variety of actions undertaken in Kielce in favour of the balanced development

SUMMARY

In the article, the information concerning the undertaken actions in favour of the natural environment has been introduced. They refer not only to the changes in the curriculum, but also to the realization of the ecological and zoological presentation in the range of the programme offers dealing with the sources and ecological, cultural and recreation institutions.

The best participation of all interested objects, which influence in the straightforward and not straightforward ways on the local communities, is required to introduce such successful politics.